

Томаківський аграрний професійний ліцей

Самостійна робота учнів як спосіб адаптації до професійної діяльності в сучасному світі

Підготувала:

викладач математики вищої категорії

Федоренко Валентина Петрівна

Томаківка, 2013

Зміст

Вступ

РОЗДІЛ I Самостійна робота як вид навчальної діяльності

1.1. Сутність та зміст самостійної роботи

1.2. Рівні організації самостійної діяльності та типи самостійних робіт

1.3. Види та форми самостійної роботи

1.4 Комп'ютерна підтримка самостійної роботи учнів

РОЗДІЛ II Моніторинг рівня готовності учнів до самостійної пізнавальної діяльності

2.1. Рівні самоосвіти учнів

2.2. Анкетування учнів

ВИСНОВОК

Список використаної літератури

"Мислення набуває характеру праці за умови, якщо воно цілеспрямоване".

В.О. Сухомлинський

Вступ

Самостійна робота – одна з важливих форм організації навчального процесу. Вона відіграє особливу роль в професійній підготовці фахівців, будучи формою, з одного боку, організації самостійної роботи учнів, з іншої – розвитку їх пізнавальної активності.

Середня професійна освіта сьогодні повинна орієнтуватися на оволодіння учнями певною сукупністю так званих ключових компетенцій (загальних і професійних). Основне завдання середньої професійної освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здібного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Розв'язання цієї задачі неможливо лише шляхом передачі знань в готовому вигляді від викладача до учня. Необхідно перевести учня з пасивного споживача знань, в активного їх творця, що вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність. Слід визнати, що самостійна робота учнів є не просто важливою формою навчального процесу, а повинна стати його основою. Це передбачає орієнтацію на активні методи опанування знань, розвиток творчих здібностей учнів, перехід до навчання з врахуванням потреб і можливостей особистості учня. Йдеться не просто про збільшення часу на самостійну роботу. Посилення ролі самостійної роботи учня означає, принциповий перегляд організації навчально-виховного процесу в НЗ, який повинен будуватися так, щоб розвивати уміння вчитися, формувати в учнів здібності до саморозвитку, творчого використання отриманих знань, способам адаптації до професійної діяльності в сучасному світі. В першу чергу необхідно досить чітко визначити, що ж таке самостійна робота учня. У загальному випадку це будь-яка діяльність, пов'язана з вихованням розумової діяльності майбутнього спеціаліста. Будь-який вигляд занять, що створює умови для зародження самостійної думки, пізнавальній активності учня пов'язаний з самостійною роботою.

РОЗДІЛ I. Самостійна робота як вид навчальної діяльності

1.1 Сутність та зміст самостійної роботи

Під самостійною роботою слід розуміти сукупність всієї самостійної діяльності учня як в навчальному кабінеті, так і поза ним, у контакті з викладачем і в його відсутності

Функції самостійної роботи:

Активна пізнавальна діяльність учнів

Оволодіння знаннями та різними способами діяльності

Формування вмінь та навичок

Розвиток інтелектуальних здібностей

Оволодіння самостійним мисленням

Методичні вимоги до самостійної роботи учнів:

Зміст завдань має відповідати конкретній дидактичній меті;

Зміст і методичний апарат завдань повинні забезпечити пізнавальну діяльність на всіх рівнях пізнавальної самостійності;

У завданнях повинні використовуватися всі можливості для варіативності, яка максимально забезпечує успішне виконання самостійної роботи кожним учнем;

Наявність мети;

Наявність конкретного завдання;

Чітка форма висловлення результату роботи;

Визначення форми перевірки результату роботи;

Обов'язковість виконання кожним учнем.

Самоосвіта дозволяє учням накопичувати досвід у самостійному здобуванні знань, розвивати мислення, письмове та усне мовлення. Дуже важливо, щоб організація цієї роботи носила не стихійний характер, а була чітко продуманою, системною, виваженою, науково обґрунтованою, щоб стати логічною складовою навчально-виховного процесу на новому, модернізованому рівні.

Модель процесу організації самостійної роботи учнів:

Стійка навчальна мотивація

Спроможність ставити цілі і визначати умови їх досягнення

Опанування дій, що дозволяють вирішувати навчальне завдання;

Здатність до самоконтролю і самооцінки результатів.

Самостійна робота реалізується:

1. Безпосередньо в процесі класних занять - на уроках теоретичного і практичного циклів, практичних заняттях, при виконанні лабораторних робіт.
2. У контакті з викладачем поза рамками розкладу - на консультаціях по навчальних питаннях, в ході творчих контактів, при ліквідації заборгованостей, при виконанні індивідуальних завдань і так далі
3. У бібліотеці, вдома, в гуртожитку, в НЗ при виконанні учнями навчальних та творчих завдань.

Активна самостійна робота учнів можлива лише за наявності серйозної і стійкої мотивації. Найсильніший мотивуючий чинник - підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності. Розглянемо внутрішні чинники для активізації самостійної роботи. Серед них можна виділити наступні:

Корисність виконуваної роботи. На цьому етапі викладач формує в учнів мотиви навчання, формує стійкий пізнавальний інтерес до предмету, розвиває відповідальність в учнів, стимулює їх бажання поліпшити свої результати. З цією метою бажано подати завдання до самостійної роботи учнів у дещо незвичній оригінальній формі.

Іншим варіантом використання чинника корисності є активне використання результатів роботи в професійній підготовці.

Мета організації і здійснення самостійної роботи учнів повинна збігатися з метою навчання учня – підготовкою фахівця з професійною освітою і сформованими загальними і професійними компетенціями.

Завдання самостійних робіт:

систематизація і закріплення отриманих теоретичних знань і практичних умінь учнів ;

поглиблення і розширення теоретичних знань;

формування умінь використовувати нормативну, правову, довідкову документацію і спеціальну літературу;

розвиток пізнавальних здібностей і активності учнів: творчої ініціативи, самостійності, відповідальності і організованості;

формування самостійності мислення, здібностей до саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації;

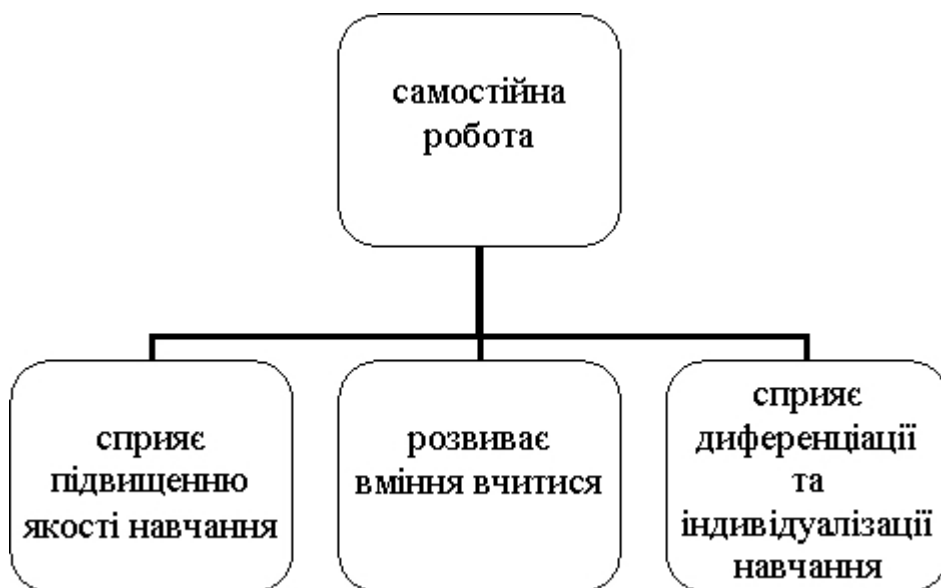
розвиток дослідницьких умінь.

Одним з найдоступніших і перевірених практикою шляхів підвищення ефективності уроку, активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці є відповідна організація самостійної навчальної роботи. Вона займає особливе місце на сучасному уроці, тому що учень набуває знання тільки в процесі особистої самостійної навчальної діяльності.

Передові педагоги завжди вважали, що на уроці учні повинні працювати по можливості самостійно, а вчитель – керувати їхньою самостійною роботою.

Власне процес самостійної діяльності представляється у вигляді тріади:

мотив – план (дія) – результат.

Самостійна робота може бути:

Формою навчання, засобом досягнення визначеної навчальної мети, власне метою, самостійна робота як вид навчальної діяльності.

По-перше, самостійна робота учнів є наслідком його точно організованої навчальної діяльності на уроці, що мотивує самостійне її розширення, поглиблення й продовження у вільний час. Відповідно, вчитель повинен

організовувати навчальну (класну та позакласну) роботу учнів розробивши програму їх самостійної діяльності з оволодіння знаннями, та керувати нею.

По-друге, самостійна робота учнів є більш ширшим поняттям, ніж домашня робота (виконання заданих учителем домашніх завдань). Вона може включати й позаурочне, задане викладачем завдання. Але в цілому це паралельно існуюча зайнятість учня за виробленою ним самим програмою засвоєння матеріалу.

По-третє, самостійна робота повинна розглядатися як специфічна форма (вид) навчальної діяльності, що характеризується вище переліченими її особливостями. Це вища форма його навчальної діяльності, яка є формою самоосвіти.

Прийоми навчальної самостійної роботи:

прийоми культури читання (наприклад, «динамічне читання» доповнене синонімами) і культура слухання, прийоми стислого й раціонального запису, виписки, плани, тези, конспект, анотація, реферат, рецензія, загальні прийоми роботи з книжкою;

прийоми зосередження уваги, що спираються на використання учнями різних видів самоконтролю, поетапну перевірку своєї роботи;

загальні прийоми пошуку додаткової інформації (робота з бібліографічним довідником, каталогами, словниками, енциклопедіями та збереження їх у домашній бібліотеці);

прийоми підготовки до тематичних, заліків, дпа , семінарів, лабораторних робіт;

прийоми раціональної організації часу, обліку витрат часу, чергування праці й відпочинку, складних і легких, усних і письмових робіт, загальні правила праці (режим прогулянки, порядок на робочому місці).

Передумови забезпечення ефективності самостійної роботи:

- 1) розвиток мотиваційної настанови;
- 2) систематичність і безперервність;
- 3) послідовність у роботі;

- 4) правильне планування самостійної роботи, раціональне використання часу;
- 5) використання відповідних методів, способів і прийомів самостійної роботи;
- 6) педагогічне управління.

Варто зазначити, що організація самостійної пізнавальної діяльності учнів повинна включати такі етапи:

I. Стимулююче-мотиваційний етап. На цьому етапі вчитель формує у учнів мотиви навчання, формує стійкий пізнавальний інтерес до предмету, розвиває відповідальність та сприяє змагальності учнів, стимулює їх бажання поліпшити свої результати. З цією метою бажано подати завдання до самостійної роботи учнів у дещо незвичній оригінальній формі.

II. Навчаючий етап. Цей етап передбачає використання ефективних методів і засобів навчання, які сприяють формуванню самостійності та пізнавальної активності учнів. Навчаючи, вчитель повинен враховувати індивідуальні особливості учнів, формувати у них позитивну мотивацію навчання, стійкий пізнавальний інтерес до предмету, попереджати виникнення негативних психічних станів.

III. Діагностико-коректуючий етап. Даний етап допомагає з'ясувати причини труднощів, які виникають в учня під час навчання, виявити прогалини у знаннях і вміннях та скоректувати його діяльність, спрямовану на усунення недоліків.

VI. Контролююче-оцінний етап. Цей етап дає можливість учневі з'ясувати рівень знань, навичок та умінь з даної теми, а вчителю також і оцінити їх. На цьому етапі значну увагу слід приділити виробленню в учнів навичок самоконтролю.

Таким чином, у процесі управління самостійною пізнавальною діяльністю не останнє місце належить учителю, так як він приймає пряму (потім непряму) участь в організації педагогічного процесу. У зв'язку з цим слід перерахувати наступні принципи управління:

- 1) диференційований підхід до учнів із дотриманням посильності навчальних завдань;
- 2) планомірне зростання інтелектуальних навантажень і послідовний перехід до більш неточних і неповних вказівок для виконання самостійної роботи;

3) поступове віддалення вчителя і зайняття ним позиції пасивного спостерігача за процесом;

4) перехід від контролю вчителя до самоконтролю.

За умов дотримання визначених дидактичних принципів можна досягти значної результативності самостійної пізнавальної діяльності у формуванні особистості учня. При організації самостійної роботи вчителю необхідно піклуватися про те, щоб оволодіння учнями кожним новим видом робіт було підготовлене попередніми заняттями і в той же час важливо, щоб учні не зупинялися на досягнутому, а поступово опановували інші види робіт, які вимагають від них більшої самостійності.

Ефективність самостійної роботи досягається, якщо вона є одним із складових, органічних елементів навчального процесу.

1.2. Рівні організації самостійної діяльності учнів та типи самостійних робіт
Дослідження вчених-педагогів та психологів дозволяють встановити чотири рівні самостійної продуктивної діяльності учнів:

1. Копіюючі дії учнів за заданим зразком. Ідентифікація об'єктів та явищ, їх розпізнавання шляхом порівняння з відомим зразком. На цьому рівні здійснюється підготовка учнів до самостійної діяльності.

2. Репродуктивна діяльність, пов'язана з відтворенням інформації про різні властивості навчального об'єкта. На цьому рівні вже починається узагальнення прийомів та методів пізнавальної діяльності.

3. Продуктивна діяльність самостійного застосування набутих знань для вирішення завдань, які виходять за межі відомого зразка і потребує здатності до індуктивних та дедуктивних висновків.

4. Самостійна діяльність, що виявляється в переносі знань при вирішенні завдань в істотно нових ситуаціях, складанні нових програм прийняття рішень, виробленні гіпотетичного аналогового мислення. Завдання вчителя — довести якомога більше дітей до четвертого рівня самостійності.

У відповідності з рівнем самостійної продуктивної діяльності учнів виділяють чотири типи самостійних робіт: відтворюючі, реконструктивно-варіативні, евристичні та творчі роботи. Кожний з цих типів має свою дидактичну мету.

I рівень. Відтворюючий тип самостійної роботи. Мета: формування умінь і навиків, їх закріплення. Фундамент для самостійної роботи. Копіюючі дії учня по заданому зразку шляхом порівняння (розв'язування типових задач, заповнення схем, таблиць, виконання тренувальних завдань, що вимагають осмислення, запам'ятовування і простого відтворення раніше отриманих знань);

Відтворюючі самостійні роботи за зразком необхідні для запам'ятовування способів дій в конкретних ситуаціях, формування умінь і навичок та їх міцного засвоєння. При виконанні робіт цього типу діяльність учнів не зовсім самостійна, оскільки їхня самостійність обмежується простим відтворенням, повторенням дій за зразком. Однак, роль таких робіт досить значна. Вони формують ґрунт для дійсно самостійної діяльності учня. Роль учителя полягає в тому, щоб для кожного учня визначити оптимальний обсяг роботи.

Передчасний перехід до самостійних робіт інших типів позбавляє учня необхідної системи знань, умінь і навичок. Затримка на роботах за зразками - зайва витрата часу, що сприяє породженню нудьги й неробства. У учнів зникає зацікавленість до навчання і предмета, настає гальмування в їхньому розвитку.

II рівень. Реконструктивно - варіативний тип. Мета: знаходження конкретних шляхів вирішення завдань. Формування фундаменту для творчої діяльності, мотивація пізнавальної діяльності. Реконструктивно-варіативні самостійні роботи дозволяють на основі раніше отриманих знань та за даної вчителем ідеї самостійно знайти конкретні способи вирішення завдань. Самостійні роботи цього типу сприяють осмисленому перенесенню знань у типові ситуації, виробленню умінь аналізувати події, явища, факти, формуванню прийомів і методів пізнавальної діяльності, розвитку внутрішніх мотивів пізнання, створюють умови для розвитку розумової активності учнів.

III рівень. Евристичний тип самостійної роботи. Мета: пошук нових рішень, систематизація знань, перенесення їх на вирішення нестандартних ситуацій формує потребу до самоосвіти. Продуктивна діяльність: вживання даних завдань в нових ситуаціях, що виходять за межі відомого зразка. Евристичні самостійні роботи формують уміння і навички пошуку відповіді за межами відомого зразка. Учень сам обирає шлях вирішення завдання на основі вже відомих йому знань. На даному рівні продуктивної діяльності формується творча особистість учня. Постійний пошук нових рішень, узагальнення й систематизація нових знань, перенесення їх в нові, нестандартні ситуації роблять знання учня більш гнучкими, мобільними, виробляють уміння, навички і потреби самоосвіти. Види евристичних самостійних робіт можуть бути

найрізноманітнішими. Найпоширенішим видом евристичних самостійних робіт у практиці школи є самостійне пояснення, аналіз демонстрації, явища, реакції, обґрунтування висновків за допомогою аргументів, рівнянь, розрахунків, складання опорних конспектів, схем-конспектів, анотацій, побудову технологічних карт, розв'язання творчих завдань.

IV рівень. Творчий тип самостійної роботи. Мета: здобуття нових завдань, закріплення навичок самостійного пошуку знань, формування творчої особистості. Самостійна діяльність по перенесенню знань при вирішенні завдань в нових ситуаціях по складанню ухвалення рішень, експериментування, проектування приладів, макетів, теоретичні дослідження та ін.

Сучасні дидакти в організації самостійної роботи рекомендують застосовувати випереджувальні завдання. Ці завдання спрямовані на повне або часткове попереднє самостійне вивчення учнями навчального матеріалу, який буде висвітлюватися викладачем через деякий час. Попередньо вивчений учнями матеріал можна "вкраплювати" на уроках у вигляді виступів, рефератів, презентацій (історичні факти, поглиблення знань з теми і т. д.).

1.3. Класифікація видів і форм самостійних робіт

За зовнішніми напрямками Г. Асонова так розділяє види самостійної роботи:

- 1) за дидактичним призначенням (з метою вивчення нового матеріалу, закріплення і т.д.);
- 2) за способом управління (інструктаж, план-таблиця, відповіді на запитання і т.д.);
- 3) за джерелами знань (робота з картами, підручниками, ілюстраціями, пресою, робота у процесі пояснень учителя).

За внутрішніми зв'язками види самостійної роботи, на її думку, можуть бути розподілені таким чином:

- 1) за ступенем розвитку пізнавальної діяльності (роботи наслідувального та відтворюючого характеру, тренувальні роботи, які частково потребують прояву власного задуму учнів у вирішенні того чи іншого нового завдання; творчі, які потребують прояву творчого мислення);
- 2) за ступенем розвитку розумової діяльності (роботи на порівняння, узагальнення, виявлення зв'язків, причин та наслідків).

Навчальні завдання поділяємо на групи:

1. Спрямовані на ліквідацію прогалин у знаннях і навичках (мають за мету засвоєння раніше вивченого основного програмового матеріалу, забезпечення готовності учня до вивчення наступного);
2. Такі, що даються для вдосконалення й поглиблення програми відповідно до здібностей і інтересів учнів.

За місцем виконання

завдання можна розділити на:

1. Завдання, які виконуються на уроці ;
2. Завдання, які виконуються вдома.

Потреба в завданнях, які враховують рівень знань, умінь і навичок учнів, виникає через різницю в рівнях засвоєння знань, сформованості умінь і навичок. Ця різниця виражається в тому, що учні мають знання нижчі, ніж вимагається програмою, або ж вищі. Тобто маємо справу із прогалинами у навчанні. Відповідно до цього потрібно давати дві групи завдань:

1. Завдання, спрямовані на ліквідацію прогалин;
2. Завдання за обліком попередніх знань.

Прогалини у знаннях учнів залежно від предмета можуть бути такими:

1. Знання, які повинні бути засвоєні відповідно до програми з даного предмета;
2. Знання, які повинні бути засвоєні відповідно до програми з інших предметів і на які слід спиратися при вивченні даного.

Усі вибірккові завдання можна у свою чергу розділити на два види:

1. Завдання з більшим або меншим (однаковим) ступенем складності;
2. Завдання з різним ступенем складності.

Розглянемо основні вимоги до організації самостійної діяльності учнів на уроці. Будь-яка самостійна робота на будь-якому рівні має конкретну мету. Кожен учень знає порядок і прийоми виконання роботи. Самостійна робота відповідає навчальним можливостям учня, а ступінь складності задовольняє принцип поступового переходу від одного рівня самостійності до іншого, забезпечуючи поєднання різних видів самостійної роботи. Призначення самостійної роботи —

розвиток пізнавальних здібностей, творчого мислення, ініціативи в прийнятті рішення.

Зміст роботи, форма її виконання повинні викликати інтерес в учнів, бажання виконати роботу до кінця. Самостійна робота організовується так, щоб вона сприяла виробленню в учнів навичок та звичок до праці. За формою організації самостійні роботи можна поділити на індивідуальні, фронтальні та групові. Самостійною робота учнів може бути як на уроці, так і поза ним.

Класна(групова, індивідуальна)

Позакласна (групова, індивідуальна)

Умовно самостійну роботу учнів по меті можна розділити на базову і додаткову.

Базова самостійна робота (БСР) забезпечує підготовку учнів до поточних класних занять і контрольних заходів для всіх дисциплін навчального плану. Результати цієї підготовки виявляються в активності учнів на заняттях і як виконані контрольні роботи, тестові завдання, зроблені доповіді і інші форми поточного контролю.

Базова СР може включати наступні види робіт:

- робота з навчальним матеріалом, що передбачає опрацювання конспекту і навчальної літератури;
- пошук (підбір) і огляд літератури і електронних джерел інформації з індивідуально заданої проблеми курсу;
- виконання домашнього завдання або домашньої самостійної роботи;
- підготовка до лабораторних робіт, практичних занять;
- підготовка до контрольної роботи ;
- підготовка до заліку і атестацій;
- написання реферату із заданої проблеми.

Додаткова самостійна робота (ДСР) направлена на поглиблення і закріплення знань того, що вивчається, розвиток аналітичних навичок по проблематиці навчальної дисципліни.

ДСР може включати наступні види робіт:

- підготовка до ДПА;
- виконання курсової роботи або проекту;
- дослідницька робота і участь в олімпіадах;

В практиці навчання кожен тип самостійної роботи представлений різноманітністю видів робіт, що використовуються в системі урочних та позаурочних занять.

1. Робота з книжкою. Це робота з текстом та графічним матеріалом підручника: переказ основного змісту тексту; складання плану відповіді за прочитаним текстом; короткий конспект тексту; пошук відповіді на раніше поставлені до тексту завдання; аналіз, порівняння, узагальнення й систематизація матеріалу кількох параграфів. Робота з першоджерелами, довідниками, науково-популярною літературою, конспектування та реферування прочитаного.

2. Вправи: тренувальні, відтворюючі і за зразком, складання завдань та запитань і їх розв'язання, рецензування відповідей інших учнів, оцінка їх діяльності, вправи, спрямовані на вироблення практичних умінь та навичок.

3. Розв'язання різноманітних завдань та виконання практичних і лабораторних робіт.

4. Різноманітні перевірочні самостійні роботи, контрольні роботи, диктанти, твори.

5. Підготовка доповідей та рефератів.

6. Виконання індивідуальних та групових завдань.

7. Домашні лабораторні дослідження та спостереження.

8. Технічне моделювання та конструювання.

Більшість з перерахованих видів самостійних робіт може використовуватися на різних рівнях самостійної діяльності учнів, тобто віднесена до кожного з чотирьох відзначених вище типів самостійних робіт. В розпорядженні ж творчої працюючої вчителя є великий арсенал різноманітних самостійних робіт для різних дидактичних завдань.

Будь-яка самостійна робота повинна починатися з усвідомлення учнем мети та способів дії. Від цього в значній мірі залежить ефективність всієї роботи.

Самостійна робота складається з:

- самостійної роботи в навчальний час,
- самостійної роботи в позаурочний час,
- самостійної роботи в Інтернеті.

Форми самостійної роботи в навчальний час :

1. Робота на теоретичних заняттях. Найважливішим засобом пізнавальної самостійної діяльності є активні технології навчання. У цьому плані ефективною формою навчання є проблемне навчання. Основне завдання викладача в цьому випадку – не стільки передати інформацію, скільки залучити учнів до активного відкриття невідомого для себе знання.

2. Робота на практичних заняттях.

Ігрова форма проведення заняття , семінар-дискусія, мозкова атака, круглий стіл, ділові ігри, аналіз конкретних ситуацій, метод проектів, технологія складання шпаргалки .

Форми самостійної роботи в позаурочний час:

Конспектування на різних рівнях, реферування літератури ,анотування книг, статей, доповідь, реферат, контрольна робота, робота в інтернеті.

За рівнем обов'язковості відокремлюють:

а) обов'язкову, окреслену навчальними планами і робочими програмами (виконання домашніх завдань, підготовка до лекцій, практичних робіт та різновиди завдань, які виконуються під час ознайомлювальної, навчальної, виробничої практики; підготовка і захист дипломних та курсових робіт);

б) бажану (участь у гуртках, конференціях, підготовка доповідей тощо);

в) добровільну (участь у різноманітних конкурсах, олімпіадах, вікторинах, виготовлення наочності, підготовка технічних засобів навчання та ін.).

Види самостійних робіт.

Навчаючи самостійні роботи:

1. Виконання вправ;
2. Виконання лабораторних дослідів;
3. Розв'язування розрахункових задач;
4. Домашні самостійні роботи;
5. Самостійні роботи з розв'язання проблемних і пошукових ситуацій;

6. Проектна робота;
7. Демонстраційний експеримент.

Контролюючи самостійні роботи:

1. Розв'язування експериментальних задач;
2. Тестові завдання;
3. Тематичні залікові роботи;
4. Практичні роботи.

Основними формами контролю самостійної роботи учнів є:

1. – усне опитування на заняттях;
2. – письмові контрольні роботи;
3. – тестові завдання;
4. – співбесіди на індивідуальних заняттях;
5. - заліки
6. - захист курсових та дипломних робіт.

Органічною частиною самостійної роботи є контроль і оцінювання її результатів. Вони можуть здійснюватись як на навчальних заняттях, так і в позаурочний час з оцінюванням усних відповідей і письмових робіт на індивідуальних та групових консультаціях. Контроль проводиться в письмовій, усній або змішаній формах

1.4 Комп'ютерна підтримка самостійної роботи учнів

У наш час особливого значення набуває самостійна робота з використанням комп'ютера, але зауважимо, що для учнів з різним рівнем знань, вмінь і навичок, з різним рівнем сформованості пізнавальної самостійності таке використання матиме різне дидактичне спрямування. У одному випадку комп'ютер – це засіб візуалізації об'єктів для сприйняття, формування позитивного мотиву її виконання, в іншому – засіб, що дає можливість для

перевірки гіпотези, розв'язування практичного завдання, здійснення узагальнень, систематизації матеріалу, що вивчається, удосконалення методів навчання.

Електронні носії інформації під час самостійного навчання мають такі переваги:

- полісенсорність, тобто вплив на різноманітні почуття людини;
- мультимедіальність, або можливість апаратного та програмного поєднання чи злиття в одному пристрої багатьох функцій і засобів інформації (медій);
- інтерактивність, або здатність до машинного діалогу в системі "людина - комп'ютер", що забезпечує учневі суб'єктивне відчуття успішності;
- симуляційність, або можливість імітації дійсних явищ, процесів чи дій пристроїв;
- комунікативність, або здатність до забезпечення за допомогою мережі візуального, звукового чи символічного зв'язку з іншою особою (з іншим комп'ютером або устаткуванням);
- віртуалізація, або здатність до творення уявного світу, який називають віртуальною або кіберпросторовою дійсністю.

Для підвищення ефективності супроводу самостійної роботи учнів можна використовувати:

- електронний підручник;
- електронні методичні вказівки;
- тестові контролюючі завдання;
- електронну аудіовізуальну наочність тощо.

Комп'ютерна підтримка забезпечує можливість чітко організувати і конкретно спрямовувати самостійну навчальну діяльність учнів та досягти кращих результатів у навчання при скороченні затрат часу.

РОЗДІЛ II Моніторинг рівня готовності учнів до самостійної пізнавальної діяльності

2.1. Рівні самоосвіти учнів

Самоосвітня діяльність учнів включає в себе декілька “само”:

самооцінка – вміння оцінити свої можливості;

самовизначення – вміння визначити своє місце в житті, в суспільстві, усвідомити свої інтереси;

самоорганізація – вміння вибрати джерело пізнання і форм самоосвіти, планувати, організовувати робоче місце, діяльність;

самооблік – вміння брати до уваги наявність своїх якостей;

самоконтроль – здатність контролювати свої вчинки, результати роботи;

самокритичність – вміння критично оцінювати недоліки власної роботи;

самореалізація – реалізація особистістю своїх можливостей у практичній діяльності;

самовиховання та саморозвиток – як результат самоосвіти.

Завдання вчителя – створити умови, за яких всі “само” мали б можливість адекватно розвиватися. Звичайно, для розв’язання даної проблеми вчитель повинен добре знати теорію самоосвітньої діяльності, вміти діагностувати можливості та інтереси учнів, відслідковувати результати організованої ним самоосвіти учнів.

Вимоги до рівня підготовки учнів до самоосвіти:

розуміти завдання в різноманітних формулюваннях і контекстах;

знаходити інформацію, яка потрібна, в різноманітних джерелах;

систематизувати запропоновану чи самостійно підібрану інформацію за даними ознаками;

збирати і систематизувати довгий час тематичну інформацію;

переводити візуальну інформацію в вербальну знакову систему, а вербальну інформацію переводити в візуальну знакову систему;

трансформувати інформацію, видозмінювати її об’єм, форму, знакову систему тощо, виходячи з мети комунікативної взаємодії;

аргументувати власні висловлювання;

знаходити помилки в отриманій інформації і вносити пропозиції з їх виправлення;

сприймати альтернативні точки зору і висловлювати обґрунтовані аргументи “за” і “проти” кожної з них;

складати рецензії і анонси інформаційних повідомлень;

встановлювати асоціативні та практично доцільні зв'язки між отриманими інформаційними повідомленнями;

складати план виступу, повідомлення, пропонувати форму його викладення, адекватну змісту;

вилучати із запропонованої інформації дані і представляти їх у табличній чи іншій формі;

мати уяву про інструментарій підготовки, передачу та отримання інформації і початкові вміння роботи з цим інструментарієм.

Самоосвіта дозволяє учням накопичувати досвід у самостійному здобуванні знань, розвивати мислення, письмове та усне мовлення. Дуже важливо, щоб організація цієї роботи носила не стихійний характер, а була чітко продуманою, системною, виваженою, науково обґрунтованою, щоб стати логічною складовою навчально-виховного процесу на новому, модернізованому рівні.

Рівні самоосвіти:

I рівень, найнижчий, характеризується тим, що формування пізнавальних інтересів змушує учня залучатися до читання тієї чи іншої книги, до перегляду окремих телепередач, до прослуховування окремої лекції. Це несистематична, часто випадкова, додаткова до навчальної діяльність для задоволення ще не дуже стійкого інтересу.

II рівень. Самоосвітня діяльність зі стихійної перетворюється на цілеспрямовану. Учень починає усвідомлювати себе членом суспільства, готується зайняти в ньому певне місце. Зміст самоосвіти стає вужчим, цілеспрямованішим, у ньому виділяється нове коло пізнавальної діяльності. Але, працюючи на цьому рівні, учні часто бувають неекономними у своїй роботі, витрачають багато часу непродуктивно. У них продовжують залишатися на досить низькому рівні організаційні вміння.

III рівень відзначає більша чіткість, дієвість і реальність цілей самоосвіти. Учень, набуваючи досвіду в цій діяльності, вчиться оцінювати свої можливості та згідно з ними визначати свої завдання. На цьому рівні учні для раціональної організації діяльності складають програми самоосвіти. Пізнавальна компетентність є основою самоосвітньої діяльності, яка дозволяє людині

постійно, систематично, цілеспрямовано здійснювати самовдосконалення як професіонала та особистості.

В основі пізнавальної та самоосвітньої компетентностей лежать загальнонавчальні вміння: уміння планувати свою діяльність, уміння самоорганізації, уміння працювати з джерелами інформації, уміння самоконтролю, культура усного та писемного мовлення, сформованість операцій розумової діяльності.

Потреба в самоосвіті не може розвиватися без участі емоційних і вольових сфер особистості. Зусилля учнів до задоволення потреби в самоосвіті приводять до позитивного або негативного результату. Успішне задоволення викликає в учня почуття радості, загального емоційного піднесення, з'являється впевненість у подоланні труднощів, зростає бажання продовжувати активну пізнавальну діяльність. Поразка у задоволенні потреби в самоосвіті викликає емоції роздратування й смутку. Численні безуспішні спроби задоволення потреби можуть викликати почуття розчарування, невпевненості у своїх силах, а то й згасання цієї потреби. Легке задоволення потреби в самоосвіті, що не вимагає розумового напруження, також може не викликати почуття радості й нових потреб, пов'язаних з особливостями вольових якостей особистості. Тому при формуванні в учнів потреби в самоосвіті важливо дуже тонко враховувати характер і зміст самостійної роботи: відповідність інтересам, доступність у подоланні інтелектуального бар'єру тощо.

2.2. Анкетування учнів

Різноманітні анкети, призначені для моніторингу рівня готовності учнів до самостійної пізнавальної діяльності, зокрема до самоосвіти, учні можуть знайти в [11], [2]. Зокрема, у цих посібниках можна знайти: анкету для визначення потреби у досягненнях, анкету для виявлення готовності особистості до самоосвіти, анкети "Чи вмієте ви вчитися?", "Моє ставлення до навчання", "Чи вмію я організовувати власну діяльність?", "Як у мене розвинені загальнонавчальні інформаційні вміння?", "Як я читаю?", "Чи сформовані у вас контрольно-оцінювальні вміння?", тест "Чи вмієте ви слухати?", методики дослідження здатності до творчої уяви, діагностики розумового розвитку учнів, виявлення інтересів, визначення типу пам'яті.

Там же можна знайти різноманітні пам'ятки, алгоритми, рекомендації, приписи щодо формування загальнонавчальних умінь, зокрема, пам'ятку "Для тих, хто займається самоосвітою", поради "Як організувати робоче місце?", "Сім кроків до вміння організовувати свій час", "Як готувати домашні завдання?", "Як

працювати в Інтернет?", "Як читати книжку?", "Сім золотих правил швидкого читання", "Як виділяти в тексті підручника головне?", "Як скласти простий план?", "Як скласти тези?", "Як скласти конспект?", методику конспектування лекцій, алгоритм пошуку книжки систематичному, тематичному каталозі, план знайомства з книжкою, рекомендації навчання за кількома джерелами, план діяльності спостереження, план діяльності щодо виконання експерименту, "Що треба знати про явище?", "Що треба знати про закон?", "Що треба знати про фізичні величини?", "Що треба знати про теорію?", основні правила спілкування, поради "Як правильно слухати?", "Як здійснити дискусію?", "Як підготувати доповідь?", "Як підготуватися до усного виступу?", "Як здійснити абстрагування?", "Як давати визначення поняттю?", "Як робити порівняння?", "Як будувати доведення?", "Як побороти синдром неухважності?", основні принципи концентрації уваги, "Як ефективно використовувати пам'ять?", поради щодо вивчення іноземної мови, "Запам'ятовування з використанням прийому образного групування", алгоритм запам'ятовування.

Анкета

„Чи вмієте Ви вчитися?”

Автор: Селевко Г. К.

Оцініть Ваші судження за шкалою: завжди – 5 балів, майже завжди – 4 бали, іноді виявляється, іноді ні – 3 бали, виявляється рідко – 2 бали, поки що не виявляється – 1 бал.

1. Мені подобається вчитися.
2. Я вмію організовувати робоче місце.
3. Я завжди планую свої заняття.
4. Я вмію розподіляти свій час.
5. Я вмію користуватися послугами училищної бібліотеки.
6. Я вмію працювати з літературою.
7. Я вмію конспектувати.
8. Я завжди уважний (уважна) на заняттях.
9. Я вмію спостерігати.
10. Я регулярно треную пам'ять.
11. Я вмію працювати з комп'ютером.
12. Я вмію логічно мислити.
13. Я вмію виділяти головне.
14. Я люблю розв'язувати нестандартні задачі.
15. Я завжди домагаюся розв'язання задач.

16. Я встигаю виконувати домашні завдання.
17. Я можу об'єктивно оцінити себе.
18. Я завжди аналізую підсумки роботи.

Обробка результатів

Потрібно підрахувати середній бал і визначити рівень навичок самостійної пізнавальної діяльності: високий – 4,6-5 балів; достатній – 3,6-4,5 балів, середній – 2,6-3,5 балів.

Висновки:

Самостійна робота учня є наслідком правильно організованої його навчальної діяльності на уроці, що мотивує самостійне її розширення, поглиблення і продовження у вільний час.

На успішність навчально-виховного процесу впливає формування пізнавальної самостійності учнів. Пізнавальна самостійність учнів є інтегрованою якістю, яка характеризується готовністю учня власними зусиллями без допомоги вчителя розв'язувати завдання, творчо використовувати раніше набуті знання у нестандартних ситуаціях, проявляти активність та ініціативність у пізнавальній діяльності.

Ефективність оволодіння знаннями, уміннями і навичками вища тоді, коли цей процес спрямовується вчителем так, що в ньому залишається місце для доцільної самостійної пізнавальної активності учнів. Пізнавальна самостійність включає дві сторони: суб'єктивну – мотиваційну (спонукальну) та об'єктивну – володіння узагальненими знаннями, уміннями та навичками. Ці сторони тісно взаємопов'язані і складають органічну єдність.

Як дидактичне явище самостійна робота являє собою, з одного боку, навчальне завдання, з другого – форму вираження відповідної діяльності: запам'ятовування, мислення, творчої уяви при виконанні учнем навчального завдання, яке в кінцевому результаті приводить його або до отримання нових знань, або до поглиблення та розширення сфери застосування вже здобутих. Без сумніву, підвищення якості знань, формування пізнавальної

активності, самостійності, позитивної мотивації, інтелектуальних умінь є головними завданнями самостійної роботи.

В основі самостійної навчальної діяльності учня повинні бути глибокі мотиваційні сили, які змушують особистість безперервно домагатися вдосконалення знань.

На сьогоднішній день немає необхідності переконувати вчителів у важливості розробки та впровадження у педагогічну практику більш досконалих методик навчання, які забезпечують підвищення якості навчального процесу, сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, розвивають їх розумові здібності. У розв'язанні цієї проблеми значна роль відводиться формуванню в них умінь і навичок самостійного мислення і практичного застосування знань. Важливим є формування навичок самостійної розумової праці. Це тим більш важливо, що, які б знання і у якому обсязі не отримували учні, ці знання мають незворотну тенденцію застарівати, відставати від потреб життя. Вихід у розв'язанні задачі – навчити учнів навчатися самостійно, здобувати знання з різних джерел інформації самостійним шляхом, оволодіти якомога більшою різноманітністю видів і прийомів самостійної роботи.

Література

1. Алексюк А.М. Загальні методи навчання в школі / А.М. Алексюк. - 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Рад. школа, 1981. – 206 с.
2. Бухлова Н.В. Організація самоосвітньої діяльності учнів / Н.В. Бухлова. – Харків: Видавнича група „Основа”, 2003. – 64 с.
3. Дьомін А.І. Методи і форми організації навчання / А.І. Дьомін, О.П. Кондратюк. – К.: Вища школа, 1975. – 112 с.
4. Слепкань З.І. Психолого-педагогічні та методичні основи розвивального навчання математики / З.І. Слепкань. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – 240 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 232 с.

6. Бухлова Наталія. Навчаємо вчитися: діагностика і формування самоосвітньої діяльності учнів. – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. –с. 19 – 21, 107 -121.
7. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Генеза, 2002. – 368 с.
8. Бондаревський В. Б. Воспитание интереса к знаниям и потребности к самообразованию. – М.: Просвещение, 1985.
9. Бондаревський В. Б. Воспитание интереса к знаниям и потребности к самообразованию. – М.: Просвещение, 1985.
10. Трубачова С. Роль методів самостійного набуття знань в організації пізнавальної діяльності учні // Рідна школа, 2001, № 1.
11. Бухлова Н.В. Як навчити учня вчитися: поради та рекомендації / Н.В. Бухлова. – К.: Шкільний світ, 2007. – 128 с.